

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет інформаційних технологій та управління
Кафедра управління

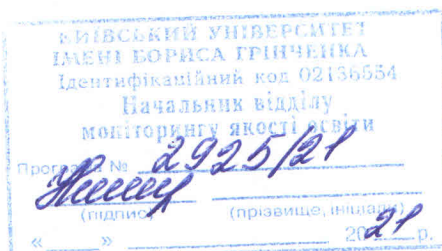
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 4. ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ

для здобувачів вищої освіти

спеціальності **073 Менеджмент**
освітнього рівня **другий / магістерський**
освітньо-професійної програми **073.00.04 Управління електронним
навчанням в міжкультурному просторі**

Київ – 2020

Розробники:

Баценко Сергій Вікторович, викладач кафедри управління
Факультету інформаційних технологій та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладачі:

Баценко Сергій Вікторович, викладач кафедри управління
Факультету інформаційних технологій та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто та узгоджено на засіданні кафедри управління
Факультету інформаційних технологій та управління

Протокол від 31. вересня 2020 р. № 9
Завідувач кафедри Людмила ІЛЬІЧ

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
073.00.04 Управління електронним навчанням у міжкультурному просторі

31 вересня 2020 р.
Гарант освітньо-професійної програми Наталія МОРЗЕ

Робочу програму перевірено

31 вересня 2020 р.

Заступник декана

з науково-методичної
та навчальної роботи

Ірина МЕЛЬНИК

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____
на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

Робоча програма навчальної дисципліни «Правові аспекти управління»
для студентів магістратури спеціальності 073 Менеджмент (освітня програма
073.00.04 Управління електронним навчанням у міжкультурному просторі, 2020

Розробники:

Баценко Сергій Вікторович, викладач кафедри управління
Факультету інформаційних технологій та управління
Київського університету імені Бориса Грінченка

Години відповідають навчальному плану. Структура програми типова.

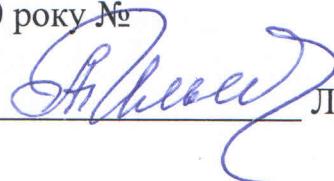
Заступник декана
з науково-методичної
та навчальної роботи

Ірина МЕЛЬНИК

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри управління.
Протокол від « » 2020 року №

Завідувач кафедри управління

Людмила ІЛЬІЧ

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	6
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	6
3. Результати навчання за дисципліною	7
4. Структура навчальної дисципліни	8
5. Програма навчальної дисципліни	10
6. Контроль навчальних досягнень	13
7. Навчально-методична карта дисципліни «Правові аспекти управління (ЗДО/ЗЗСО)»	18
8. Рекомендовані джерела	19
9. Додаткові ресурси	19

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни		обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання		українська
Загальний обсяг кредитів / годин		4 / 120
Курс		5
Семестр		10
Кількість змістових модулів з розподілом:		4
Обсяг кредитів		4
Обсяг годин, в тому числі:		120
Аудиторні		24
Модульний контроль		-
Семестровий контроль		-
Самостійна робота		96
Форма семестрового контролю		залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «Правові аспекти управління (ЗДО/ЗЗСО)» є формування професійних компетенцій сучасного керівника закладу освіти для забезпечення правових засад діяльності закладу освіти.

Завданнями вивчення дисципліни є оволодіння такими компетентностями:

Інтегральна компетентність	Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері менеджменту освіти або у процесі навчання, що передбачають проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеності умов і вимог
----------------------------	---

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1 – Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
	ЗК-3 – Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій
	ЗК-7 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-1 – Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, сучасні практики управління закладами освіти, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів
	СК-4 – Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації (закладу освіти).
	СК-9 – Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Програмні результати навчання дисципліни «Правові аспекти управління ЗДО, ЗЗСО» надані в нижченаведеній таблиці.

<i>ПРН-</i> – Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень у непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність
<i>ПРН-10</i> – Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач
<i>ПРН-12</i> – Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом)
<i>ПРН-13</i> – Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу).

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин заочна форма						
	Усього	у тому числі					
		л	сем	пр	лаб	м.к.	с.р.
Змістовий модуль 1. Основи освітнього права							
Тема 1.1. Місце освітнього права у системі права України	10	2	-	-	-		8
Тема 1.2. Роль приватного та публічного права у сфері освіти	10		-	2	-		8
Тема 1.3. Особливості юридичної відповідальності у сфері освіти	10		2		-		8
Усього за змістовим модулем 1:	30	2	2	2	-		24
Змістовий модуль 2 Основи трудового права							
Тема 2.1. Трудовий договір	10	2	-		-		8
Тема 2.2. Робочий час та час відпочинку	10		2	-	-		8
Тема 2.3. Трудова дисципліна. Індивідуальні трудові спори	10		-	2	-		8
Усього за змістовим модулем 2:	30	2	2	2	-		24
Змістовий модуль 3. Основи сімейного права							
Тема 3.1. Предмет, суб'єкт, об'єкт сімейного права	10	2		-	-		8
Тема 3.2. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей	10		2	-	-		8
Тема 3.3. Позбавлення батьківських прав. Влаштування дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	10		-	2	-		8
Усього за змістовим модулем 3:	30	2	2	2	-		24
Змістовий модуль 4. Основи фінансово-господарської діяльності закладу освіти							
Тема 4.1. Теоретичні основи фінансово-господарської діяльності закладу освіти	10	2	-	-	-		8
Тема 4.2. Джерела фінансування закладів освіти	10		2	-	-		8

Тема 4.3. Здійснення публічних закупівель закладами освіти	12			2	-		8
Усього за змістовим модулем 4:	30	2	2	2	-		24
Контрольне випробування – залік							
Усього годин	120	8	8	8	-		96

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

ОСНОВИ ОСВІТНЬОГО ПРАВА

Тема 1.1. Місце освітнього права у системі права України

Лекція (2 год.)

Вступ. Визначення понять система права, галузь права, інститут права, норма права. Предмет, метод та принципи галузі права. Форми (джерела) права. Тлумачення норм права. Колізії та прогалини у праві. Способи подолання колізії.

Основні поняття теми: галузь права, освітнє право, інститут права.

Тема 1.2. Роль приватного та публічного права у сфері освіти

Практичне заняття (2 год.)

Роль приватного права у сфері освіти. Класифікація юридичних осіб. Роль публічного права у сфері освіти. Ліцензування, акредитація, інспектування, атестація, контроль та перевірка діяльності навчального закладу. Державні органи управління освітою. Державно-громадське управління освітою.

Основні поняття теми: приватне право, публічне право, ліцензування, акредитація, інспектування, атестація.

Тема 1.3. Особливості юридичної відповідальності у сфері освіти

Семінарське заняття (2 год.)

Поняття та види правопорушення. Поняття та види юридичної відповідальності у сфері освіти. Цивільно-правова, адміністративно-правова, кримінально-правова, дисциплінарна відповідальність учасників освітнього процесу.

Основні поняття теми: правопорушення, санкція, Кримінальний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Змістовий модуль 2

ОСНОВИ ТРУДОВОГО ПРАВА

Тема 2.1. Трудовий договір

Лекція (2 год.)

Порівняння трудового договору та договору підряду. Трудовий контракт як специфічна форма трудового договору. Порядок ведення трудових книжок. Переведення на іншу роботу. Відсторонення від роботи. Загальні підстави звільнення працівника. Звільнення працівника на ініціативою роботодавця. Звільнення працівника за ініціативою працівника.

Основні поняття теми: трудовий договір, договір підряду, колективний договір, трудовий контракт, звільнення працівника, трудова книжка, переведення на іншу роботу.

Тема 2.2. Робочий час та час відпочинку

Семінарське заняття (2 год.).

Поняття та види робочого часу. Надурочні роботи, ненормований робочий час. Гнучкий режим робочого часу. Поняття та види часу відпочинку. Вихідні та святкові дні. Види відпусток. Відпустка без збереження заробітної плати. Соціальна відпустка. Творча відпустка.

Основні поняття теми: робочий час, час відпочинку.

Тема 2.3. Трудова дисципліна. Індивідуальні трудові спори

Практичне заняття (2 год.).

Заходи заохочення та примусу в трудовому праві. Поняття та види дисциплінарної відповідальності. Поняття та види трудових спорів.

Основні поняття теми: догана, звільнення, комісія з трудових спорів, позовна давність.

Змістовий модуль 3

ОСНОВИ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Тема 3.1. Предмет, суб'єкт, об'єкт сімейного права

Лекція (2 год.).

Поняття та ознаки суб'єктів сімейного права, предмет сімейного права, сімейні правовідносини, способи захисту сімейних прав.

Основні поняття теми: джерела сімейного права, диспозитивність, імперативність, позов, захист права

Тема 3.2. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей

Семінарське заняття (2 год.).

Поняття та ознаки особистих немайнових прав і обов'язків батьків та дітей. Класифікація особистих немайнових прав і обов'язків батьків та дітей. Право батьків та визначення місця проживання та перебування дитини. Право батьків на виховання і спілкування з дитиною. Право батьків на представництво і захист інтересів дітей. Особисті немайнові права і обов'язки діда, баб і онуків, братів, сестер, мачухи, вітчима і падчерики, пасинка.

Основні поняття теми: особисте немайнове право; право на виховання; право на визначення місця проживання.

Тема 3.3. Позбавлення батьківських прав. Влаштування дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Практичне заняття (2 год.).

Підстави позбавлення батьківських прав, відібрання дитини без позбавлення батьківських прав, усиновлення, опіка, патронат, дитячий будинок сімейного типу.

Основні поняття теми: невиконання батьківських обов'язків, позбавлення батьківських прав, усиновлення

Змістовий модуль 4

ОСНОВИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Тема 4.1. Теоретичні основи фінансово-господарської діяльності закладу освіти

Лекція (2 год.).

Нормативні документи, що забезпечують фінансово-господарську діяльність у закладі освіти. Кошторис – основний планово-фінансовий документ закладу освіти. Структура кошторису. Принципи кошторисного фінансування. Показники та контрольні цифри для

складання кошторису. Розрахунки та обґрунтування витрат за різними статтями кошторису.

Основні поняття теми: кошторис, статті кошторису, бюджет.

Тема 4.2. Джерела фінансування закладів освіти

Семінарське заняття (2 год.).

Поняття статусу закладу освіти. Форми власності закладу освіти: державна, комунальна, приватна. Поняття джерела фінансування. Залучення додаткових джерел фінансування.

Основні поняття теми: статус закладу освіти, форми власності закладу освіти, джерела фінансування, додаткові джерела фінансування.

Тема 4.3. Здійснення публічних закупівель закладами освіти

Практичне заняття (2 год.).

Визначення основних термінів. Планування закупівель та інші передумови здійснення закупівель. Принципи здійснення публічних закупівель. Електронна система закупівель. Процедури закупівлі.

Основні поняття теми: публічні закупівлі, електронна система закупівель, відкриті торги, торги з обмеженою участю, конкурентний діалог, спрощені закупівлі, рамкові угоди.

6. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10	1	10	1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
Разом		7	33	7	33	7	33	7	33
Виконання модульної роботи	Не передбачено планом								
Максимальна кількість балів: 132									
Розрахунок коефіцієнта: 132 : 100=1,32									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота з кредиту передбачає виконання двох контрольних робіт, що включені в навантаження викладача. Максимальна оцінка за виконання контрольної роботи – 5 балів.

	Максимальна
--	-------------

Теми курсу	Завдання для самостійної роботи	кількість балів
Змістовий модуль 1		
Основи освітнього права	Контрольна робота №1. Які органи державної влади здійснили нормативне делеговане офіційне тлумачення Закону України "Про освіту" від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII? Знайдіть ці тлумачення. В чому суть цих тлумачень?	5
	Контрольна робота №2. Заповніть прогалини шляхом наведення по одному прикладу нормативно-правових актів або окремих норм з нормативно-правових актів у сфері освіти. Нормативно-правові акти класифікуються за такими ознаками: - за сферою дії – загальні... спеціальні... локальні ... - за природою волевиявлення – акти встановлення норм права... акти заміни норм права ... акти скасування норм права... - за предметом (галузями законодавства) конституційно-правові... адміністративно-правові... цивільно-правові... сімейно-правові... земельно-правові... кримінально-правові... - за юридичною силою закони ... підзаконні нормативно-правові акти... - за суб'єктами нормотворчості – нормативно-правові акти Президента України... нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України... нормативно-правові акти міністерств і відомств... нормативно-правові акти органів місцевого самоврядування... нормативно-правові акти органів місцевої державної влади...	5
Змістовий модуль 2		
Основи трудового права	Контрольна робота № 3. Підготуйте проєкт наказу про звільнення у зв'язку із прогулом.	5
	Контрольна робота № 4. Підготуйте проєкт наказу про преміювання працівників у зв'язку з професійним святом.	5
Змістовий модуль 3		

Основи сімейного права	Контрольна робота № 5. Складіть позовну заяву про позбавлення батьківських прав. Позивачем виступає заклад освіти.	5
	Контрольна робота № 6. Підготуйте листа, адресованого батькам, які не виконують належним чином батьківських обов'язків. В листі треба пояснити, якими нормативно-правовими актами передбачено обов'язок батьків доглядати і виховувати дитину, а також, що сімейне, адміністративне і кримінальне законодавство передбачає санкції за невиконання цього обов'язку (з посиланням на норми кодексів і законів).	5
Змістовий модуль 4		
Основи фінансово-господарської діяльності закладу освіти	Контрольна робота № 7. Підготувати кошторис закладу освіти	5
	Контрольна робота № 8. На підставі кошторису із самостійної роботи № 7, підготувати річний план закупівель закладу освіти	5
Разом:		40

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Кількість балів	Оцінка
5	обґрунтована актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності, під час аналізу зроблені самостійні висновки; тема розкрита повністю
4	визначено завдання щодо запропонованої теми, але не достатньо обґрунтовано її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно
3	не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу
2	є неточності у викладі матеріалу, відсутні логічна послідовність у судженнях, є недоліки в оформленні
1	тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті роботи

6.3. *Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання*

Модульний контроль проводиться наприкінці вивчення усіх змістових модулів за допомогою тестування в електронному навчальному курсі. Тест складається з 25 питань. Оцінка розраховується відповідно до кількості правильних відповідей на питання тесту.

Максимальна оцінка за якісно виконану роботу – 25 балів.

Критерії оцінювання:

Відсоток правильних відповідей	Оцінка
100%	Відмінно
90%	Дуже добре
80%	Добре
70%	Задовільно
60%	Достатньо

59% і менше	Незадовільно
-------------	--------------

6.4. *Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання*

Семестровий контроль з дисципліни проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Залік – це вид підсумкового контролю, при якому засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни оцінюється на підставі результатів поточного та рубіжного модульного контролю.

Семестровий залік не передбачає обов'язкової присутності студента на заліковому заході.

Критерії та показники оцінювання результатів семестрового контролю наведені в таблиці.

6.5.. *Шкала відповідності оцінок*

Оцінка	Кількість балів
Відмінно / A	100 – 90
Дуже добре / B	82 – 89
Добре / C	75 – 81
Задовільно / D	69 – 74
Достатньо / E	60 – 68
Незадовільно / FX, F	0 – 59

7. Навчально-методична карта дисципліни «Правові аспекти управління (ЗДОЗССО)»

Разом: 120 год., лекції – 8 год., семінарські – 4 год., практичні заняття – 4 год., самостійна робота – 96 год., модульний контроль – 8 год.

Змістові модулі	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4
Назва модуля	Основи освітнього права	Основи трудового права	Основи сімейного права	Основи господарської діяльності закладу освіти
Кількість балів за модуль	33 балів	33 балів	33 балів	33 балів
Лекції	Місце освітнього права у системі права України. Роль приватного та публічного права у сфері освіти. Особливості юридичної відповідальності у сфері освіти.	Трудовий договір. Робочий час та час відпочинку. Трудова дисципліна. Індивідуальні трудові спори.	Предмет, суб'єкт, об'єкт сімейного права. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей. Позбавлення батьківських прав. Влаштування дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.	Теоретичні основи фінансово-господарської діяльності закладу освіти. Джерела фінансування закладів освіти. Здійснення публічних закупівель закладами освіти.
Теми семінарських (практичних) занять	Особливості юридичної відповідальності у сфері освіти (семінарське/практичне заняття) (22 бала).	Робочий час та час відпочинку (семінарське заняття) (5,5 бала) Трудовий договір. Трудова дисципліна. Індивідуальні трудові спори (практичне заняття) (16,5 бала).	Предмет, суб'єкт, об'єкт сімейного права. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей (семінарські заняття) (16,5 бала). Позбавлення батьківських прав. Влаштування дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (практичне заняття) (5,5 бала).	Здійснення публічних закупівель закладами освіти (семінарське/практичне заняття) (22 бала).
Самостійна робота	24 год. 10 балів	24 год. 10 балів	24 год. 10 балів	24 год. 10 балів
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)			
Підсумковий контроль	ПМК у формі заліку			

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

I – Основні джерела:

1. Декларація про права дитини, затверджена Резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 р.
2. Конвенція про права дитини, прийнята 44-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН 20 листопада 1989 р. // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2001. - № 2.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 21-22. - Ст. 135.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 11. - Ст. 461.
6. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 52. - Ст. 561.
7. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 30. - Ст. 142.
8. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 6. - Ст. 147.
9. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей: Закон України від 02 червня 2005 р. // Офіційний вісник України. - 2011. - № 3. - Ст. 161.
10. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 6. - Ст. 35.
11. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905 // Офіційний вісник України. – 2008. - № 79. - Ст. 2660.
12. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю: Постанова Кабінету Міністрів України № 565 від 26 квітня 2002 р. // Офіційний вісник України, 2002, № 18 (17.05.2002), ст. 926.
13. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу: Постанова Кабінету Міністрів України № 564 від 26 квітня 2002 р. // Офіційний вісник України, 2002, № 18 (17.05.2002), ст. 925.
14. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26 травня 1999 року № 34/166/131/88 // Офіційний вісник України. – 1999. - № 26. - Ст. 1252.
15. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів від 24 вересня 2008 р. № 866 // Офіційний вісник України. – 2008. - № 76. - Ст. 2561.
16. Сімейне право України (у схемах): Навчальний посібник / [В.І. Бобрик, В.П. Мироненко, Н.В. Павловська, С.А. Пилипенко] – К.: Атіка, 2005. – 160 с.
17. Сімейне право України: Навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитонova. – К.: Істина, 2008. – 200 с.
18. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України: пер. з рос., перероб. і доп. / [Ківалов С. В., Червоний Ю. С., Волосатий Г. С., Калитенко О. М.] под ред. Ю.С. Червоного. — К.; О. : Юрінком Інтер, 2008. — 504с.

II – Додаткові джерела:

1. Грабовська О.О. Особливості судочинства в справах про усиновлення (удочеріння) іноземними громадянами дітей, які проживають на території України: автореф. дис... канд.

- юр. наук: 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / О.О. Грабовська. — К., 2005. — 19 с.
2. Дякович М.М. Сімейне право: навч. посіб. / Мирослава Михайлівна Дякович. — К.: Правова єдність, 2009. — 512с.
 3. Логвінова М.В. Цивільна та сімейно-правова відповідальність батьків (осіб, які їх замінюють) за правопорушення, вчинені неповнолітніми: монографія / Марія Володимирівна Логвінова. — Івано-Франківськ: Прикарпатський національний ун-т ім. Василя Стефаника. Юридичний ін-т, 2009. — 206с.
 4. Карпенко О.І. Правові засади утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / О.І. Карпенко. — Х., 2002. — 20 с.
 5. Левківський Б.К. Особисті немайнові права та обов'язки членів сім'ї: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / Б.К. Левківський. — К., 2004. — 20 с.
 6. Мазур О.С. Сімейне право України: Навч. посіб. для дистанц. навч. / Оксана Степанівна Мазур. — К.: Університет "Україна", 2006. — 116с.
 7. Мироненко В.П. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей за сімейним та цивільним законодавством України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / В.П. Мироненко. — К., 2001. — 19 с.
 8. Москалюк В.Ю. Дитячий будинок сімейного типу як форма улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування (цивільно-правовий аспект): Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / В.Ю. Москалюк. — Х., 2003. — 20 с.
 9. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: наук.-практ. коментар: зі зм. та доп. станом на 1 вересня 2008р. — Вид. 3-тє, перероб. і доп. / Зорислава Василівна Ромовська — К.: "Правова єдність", 2009. — 428с.
 10. Сімейне право: підручник / [Л. М. Баранова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 4-те вид., переробл. і допов. - Х. : Право, 2012. - 320 с.
 11. Сімейне право України: навч. посіб. / С. М. Лепех ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. - 316 с.
 12. Сімейне право: навч. посіб. / Шимон Світлана Іванівна ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. - 260 с.
 13. Чорна Ж.Л. Цивільно-правовий захист майнових прав та інтересів малолітніх і неповнолітніх осіб: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 "цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / Ж.Л. Чорна. - Л., 2005. — 17 с.

III – Інтернет-ресурси:

- Законодавство України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-resources/>.
- Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>.
- Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://don.kyivcity.gov.ua/>.
- Департамент молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dms.kievcity.gov.ua/>